

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Seder Rav 'Amram Ga'on z.l.

Amram ben Sheshna

<אָאָג > אַנשש ןב םרמע

Warszawa, 625 = 1865

מירופכה םוי רדס

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9755

סדר ראש השנה

ומאזין ומקשיב קול תרועתנו, תקבל ברצון זכר מלכותנו: אתה זוכר וכו' עד ועקירת יצחק לזרעו תזכור. ברוך אתה ה' זוכר הברית: ותוקע קש"ק. היום הרת עולם וכו'. יערב לפניך קול תחנונינו. אל רם ונשא, מבין מביט מאזין ומקשיב קול תרועתנו. תקבל ברצון זכר זכרונותינו:

אתה נגלית בענן כו' בערפלי מחר, גם כל העולם וכו' עד בכמה ליום חגנו. ונאמר הללויה הללו אל בקדשו וכו' עד אני ה' אלהיכם. כי אתה שומע קול שופר ומאזין תרועה ואין דומה לך. בא"י שומע קול תרועת עמו ישראל ברחמים: ותוקע קר"ק: היום הרת וכו' זכר שופרותינו. רצה ומודים. ושים שלום: ולאחר התפלה מריעין בלא תקיעה ובלא שלשה שברים, מריע תרועה גדולה כדי לערבב את השטן:

ויחיד במקום שאין עליה לצור מתפלל שבע ברכות ואומר עלינו לשבח⁸⁹ ולאחר שסיים תפלתו תוקע תשר"ת תש"ת תר"ת. בד"א בשלא היה חבר עיר, אבל היה חבר עיר שומעין על סדר ברכות, דתקן מי שצריך ואח"כ נתמנה לו שופר לתקוע, תוקע ומריע ותוקע שלשה פעמים, ואמרינן טעמא שלא היה לו שופר מעיקרא, הא הוה ליה שופר מעיקרא, כי שמע להו אסדר ברכות שמע להו, רב פפא בה שמואל קם לללוי אמר ליה לשמעיה חזי כי נחירנא לך תקע לי, אמר ליה רבא לא אמרו חלא בחבר עיר. תניא נמי הכי כשהוא שומעין שומעין על הסדר ועל סדר ברכות, בד"א בחבר עיר אבל שלא בחבר עיר שומעין על הסדר ושלא על סדר ברכות, ויחיד שלא תקע חברו תוקע לו, ויחיד שלא בירך אין חבירו מברך לו: תפלת. מנחה כתפלת יולר: וכתפלת ערבית במוולאי יו"ט אומר אתה הברדלת. כדרך שאומרים במוולאי שבתות:

בראש השנה שחל להיות בשבת אין תוקעין. ותפלה של חול של כל עשי"ת מר"ס ועד יוס"כ, אומר זכרנו לחיים, וכו' כבוד אב הרחמן. והמלך הקדוש, וחבור רחמין, וכתוב לחיים, ובספר חיים, אבינו מלכנו, ומופלגין על פניהם ועומד שליח לצור ואומר אבינו מלכנו חגנו וכו', ואנחנו לא נדע וכו', ומקדש. ועשרת ימני תשובה שבין ראש השנה ליום הכפורים בשחרית ובמנחה אומר אבינו מלכנו:

סדר יום הכפורים

ערב יום הכפורים כך הוא, ערב יום הכפורים עובל אדם או בשבע שעות⁹⁰ או בשמונה שעות. ת"ר מלות וידוי יום הכפורים עם חשיכה, אבל אמרו חכמים עובל אדם ביום הכפורים קודם שיכנס לאכול בסעודה ה' מפסיק בה ומתודה, וכל כך למה שמא תטרף [דעתו] בסעודה, והיכן אומרה היחיד לאחר תפלתו, ושליח לצור אומרה באמצע תפלה, וכיחד מתודה, מתפלל שמונה עשרה כדרך שמתפלל

⁸⁹ עי' עור סי' תקנ"א ובאין מדבר מיחיד שמתפלל במקום שאין ש"ן כלל, אזי אומר עלינו וכל פסוקי מו"ש.
⁹⁰ במנחה ה' יום הכפורים אוח נ"ב מביא משם רע"ג משש שעות ולמעלה הולך לבית הכנסת, והעור כפי' תר"ו כעתיק משם ר"ע עובל כשעה ז':

שמחפלה כלל יום, ואחר המצדק את עמו ישראל בשלום, אומר כך: אלהינו ואלהי אבותינו תבא לפניך תפלתנו וכו' עד אבל לא על ידי יסורין. א"נ. יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי: ושליח לצור אומר זה הוידוי לאחר שסיים תפלתו בפני הקהל כדי להוליא את הרבים ידי חובתן, ואחר כך אומר, אבינו מלכנו חטאנו וכו', ואומר קדיש. ואין נופלין על פניהם. זהו וידוי של חמשה תפלות למנחה של חול, ושל ערבית ושל שחרית ושל מוסף ושל מנחה של יום [כפור], חוץ מן תפלת נעילה שהוא מחודה אחת ונתן יד לפושעים וכו':

וכך אומר ריש מתיבתא, מנהג שלנו ובבית רבינו שבבבל, לאחר שאוכלין וחוזרין לבתי כנסיות להתפלל תפלת ערבית, כיון שעומד שליח לצור לפרוס את את שמוע, מצדך ברוך שהחיינו, וכל כך למה שמא יהיה אחד מישראל שלא ביקך, אבל אם ראה תלמיד חכם לבדך בפני עצמו כשהולך לבית הכנסת הרשות בידו, שאמרנו הלכתא אומר זמן בראש השנה וביום הכפורים. ואמרו זמן אומרנו אפי' בשוק:

ויש מי שעושין כך, כשעומד שליח לצור מתחיל ואומר. כל נדרים ואיסורים ושבועות וקיומין וחרמין, שנדרנו ושארנו ושהרמנו ושנשבוענו ושקיימנו על נפשנו בשבועה, מיום הכפורים שעבר עד יום הכפורים הזה הבא עלינו, בבולם חורנו ובאנו לפני אבינו שבשמים, אם נדר נדרנו אין כאן נדר, ואם שבועה נשבוענו אין כאן שבועה, אם קיום קיימנו אין כאן קיום, במל הנדר מעיקרו, במלה השבועה מעיקרה, במל הקיום מעיקרו, אין כאן לא נדר, ולא איסור ולא חרם, ולא שבועה. ולא קיום. יש כאן מחילה וסליחה וכפרה, ככתוב בתורתך ונסלח לכל עדת בני ישראל ולגר הנגר בתוכם כי לכל העם בשגנה. ואומר ברוך שהחיינו, לפי שאין כוס ביום הכפורים לאומרנו: אבל שגרו מתיבתא הקדושה שמנהג שעות הוא זה ואסור לעשות כן⁹¹: ומתחיל והוא רחום עד פורס סוכת שלום עלינו ועל כל עדת עמי ישראל ועל ירושלים: וסדר התפלות כך הוא, יחיד אומר ברוך מן, ורצה⁹² והתחיל לבניהם את יום הכפורים הזה באהבה, לסליחה ולמחילה וכפרה ולמחול בו את כל עונותינו. זכרנו לחיים וכו'. ובאתה גבור אומר מי כמוך וכו', להודו ודור, וקודם שיחמוס אומר ובבן תן פחדך. ובבן תן כבוד, ובבן צדיקים וכו'. אתה בחרתנו מכל העמים וכו' עד את יום הכפורים הזה. את יום מקרא קדש הזה, את יום סליחת העון הזה, למחילה ולסליחה ולכפרה ולמחול בו את כל עונותינו וזכר ליציאת מצרים: (* (אבל חטאנו אנהנו ואבותינו, אשמנו בנדרנו וגו'): או"א מחול לעונותינו ביום הכפורים הזה, ביום מקרא קדש הזה, ביום סליחת העון הזה, מחה והעבר פשעינו מנגד עיניך וכו' עד לפני ה' תטהרו. כי אתה סולחן לישראל ומוחלן לשבטי ישראל ומבלעדיך אין לנו מלך מוחל וסולח אלא אתה. בא"י מלך מוחל וסולח לעונותינו ולעונות עמו ישראל ומעביר אשמותינו בכל שנה ושנה. מלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום הכפורים: ואם חל להיות צטבת

⁹¹ עי' תשובת הגאונים שנס'ס נסרות דמשק דגם שם מעשרים על מנהג התרת נדרים, וכן מוכח ג"כ בסר"ש פ"ח דיומא בשם רב נערוני: גאון וכשם רב האי גאון ז"ל שלא נהגו כן בבתי ישיבות ע"ש באורך.
⁹² כן הוא נוסח סג"ע להזכיר מעין המאורע כמנן, ע' ליעל בסדר שבת, ועיין בעור וכמנסי. (* עי' בעור ס' תרי"ט שמיא ער"ע לא כתב לא יעלס ויכח ולא מלך, אבל זאת לא הביא בעור ער"ע כתב אבל חטאנו כו' אשמנו כו' אחר זכר ליציאת מצרים, גם הוא נגד סתמא דתלמודא שיחיד אומר, לאחר תפלתו, ע"כ הוא בלי ספק שגת סמעתיק.

ואומר מקדש השבת וישראל ויום הכפורים : ואומר רצה ומודים, ושים שלום, ומתודה,
אתה יודע וכו'. זו היא תפלת יחיד :

ולאחר שמסיימין לצבור תפלת וידוי אין שם ירידת שליח לצבור לפני התיבה,
אלא כסדר שבין ראש השנה ליום הכפורים לעמוד ולסדר סליחות ודברי
תחנון ובקשה. וכך המנהג להתחיל בציינו מלכנו ולסדר כמו שכתוב למעלה,
ולאחר שמסיים ואומר א"מ עשה למען רחמיך הרבים רחם עלינו, מתחיל ופוחח
בסליחות סלח לנו אבינו, כי אתה ה', למען שמך ה'. כי לא על צדקותינו, כי על רחמיך
הרבים אנו בטוחין, וסליחות, וסילוק, ואומר וכשחטאו אבותינו במדבר וכו' ולירושלים
עירך וכו' יהי • ויש שמוסיפין כגון, שובה ישראל ומי אל בטוח באלפא ביתא,
אל כל יום הטינו כי אסלח לאשר אשאר, ומקדש ונפטרין לבתיאם :

אבל יום הכפורים שחל להיות בשבת, לאחר סיום תפלת לחש יורד שליח לצבור
ואומר, ויכלו ומגן אבות בדברו כסדר כל שבת ושבת, וחוחס ברוך מקדש
השבת, ותו לא, דקיימ"ל הלכתא כרצא, דאמר רבא יום טוב שחל להיות
בשבת שליח לצבור היורד לפני התיבה ערבית אינו לריך להזכיר של יום טוב,
שאלמלא שבת אין שליח לצבור יורד לפני התיבה ערבית ביום טוב, ואע"ג דבגמרא
דיומא דכפורי מדכרינן, התם היינו טעמא יום הוא שנתחייב בארבע תפלות,
אל מנן אבות בדברו דבשבת דין הוא דלא לריך, ורבנן הוא דתקון משום
סכנה דבי שמשו כדכתיבנא לעיל, וכיון דבשבת גופה משום מילתא איתקן,
(מקדש) בכל יומא [טבח] דיקלע בשבתא, מקדש השבת חתמין ולא מידי :

ובשחרית מתכנסין לבתי כנסיות, ופותח החזן כסדר ברכות חמירות של
שבת ומוסיפין עליהם, וכך הוא מסדרן, אומר בתחלה. הודו לה' קראו
בשמו וכו' עד ואראהו בישועתי, תפלה לרוד שמעה ה' צדק וכו' עד גמירא • לרוד
אליך ה' נפשי אשא וכו' עד גמירא • לרוד משכיל אשרי נשוי פשע כסוי חטאה
וכו' עד גמירא • למנצח מומר לרוד שיר לך רושיה תהלה וכו' עד גמירא • מומר לרוד
בבא אליו נתן הנביא וכו' עד גמירא • למנצח בנגינות מומר שיר אלהים יתנו וכו'
עד גמירא • לרוד ברכי נפשי את ה' ובל קרבי וכו' עד גמירא • ברכי נפשי את ה' ה'
אלהי גדלת מאד וכו' עד גמירא • וגומר כל חמירות ואומר ברוך שאמר, ויש
שלוש ברכות בו יותר מנחה ברכות (ברוך ברוך) ממה שתקנו ראשונים • ופסוק
דזמרא, ואומר נשמת והודאות*) יוצר אור • ואמת וציב, ועומדין ומתפללין מגן ומרחי.
והתפלה כולה כמו ערבית, כשם שכתוב למעלה, ומתודה, אתה יודע ריו וכו' •

זו היא תפלת יחיד :

ויורד שליח לצבור ואומר במגן ומחיה והמלך הקדוש, מעמד שיש בו ריגוי וסליחה,
ולא דבר של חובה הוא להרבות או להמעיט, ולפינו אין אומר אלא דבר
מועט בהללו שלש ברכות ראשונות, אל סליחות ורחמים חובת היום הוא,
וכשמגיע עד לפני ה' תטהרו אומר סליחות שבעה, ומתודה ג' פעמים, ואומר
אתה יודע ומסיים כי אתה סולחן לישראל ומוחלן לשבטי ישורון • בא"י מלך על כל
הארץ מקדש ישראל ויום הכפורים • ואומר רצה ומודים • ושים שלום, ואומר אבינו

(* ר"ל ישנת •

מלכנו

והוא יודע ומסיים כי אתה סולחן לישראל ומוחלן לשבטי ישורון • בא"י מלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום הכפורים • ואומר רצה ומודים • ושים שלום, ואומר אבינו

סדר יום הכפורים

מח

מלכנו ומקדש, וזו היא תפלת שחרית: (הוי"ו) אל ברוך
ובמוסף מויליחין שתי ספרי תורות, וקורין ששה בני אדם צענין אחרי מות, עד
ויעש כאשר לוח ה' את משה, ומפטיר קורא מן ובעשור לחדש
השביעי עד סוף פסקא, ומפטיר בישעיה כי כה אמר רס וגשאל עד כי פי ה'
דבר, ולאמר אשרי יושבי ביתך: ומחזיר ס"ת למקומו ומקדש. ועומדין ומתפללין
בלחש, ולאמר תפלת מוסף:

ה' שפתי תפתח וכו' עד למען שמו באהבה, וזכרנו לחיים אל מלך חפץ בחיים,
כתבנו בספר חיים למענך אלהים חיים, אל חי ומגן. בא"י מגן אברהם:
אתה גבור וכו', אתה בחרתנו עד זכר ליציאת מצרים: אלהינו ואלהי אבותינו
מפני הטאינו גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו, ואין אנו יכולין לעשות
לפניך את קרבנות חובותינו ולהשתחוות לפניך בבית בחירתך ובנוה הדרך, בבית
הגדול והקדוש שנקרא שמך עליו, מפני היר שנשתלחה במקדשך, יהי רצון מלפניך
וכו' עד על ידי משה עבדך מפי כבודך:

עלינו לשבח וכו' עד מתחת ואין עוד:
אוחילה לאל וכו' עד מענה לשון. יהי רצון וכו' עד צורי וגואלי:

אלהינו ואלהי אבותינו מחול לעונותינו וכו' עד לפני ה' תטהרו:
אלהינו ואלהי אבותינו יעלה ויבא וכו' עד כי אל מלך חנון ורחום אתה:
אלהינו ואלהי אבותינו מלוך על (כל) העולם כלו וכו' עד ומלכותו בכל משלה,
קדשנו במצותיך שים חלקנו בתורתך שבענו מטובך שמת לבנו בישועתך,
וטהר לבנו לעבדך באמת, ודברך אמת וקיים לעד. בא"י מלך מוחל וסולח לעונותינו
ולעונות עמו ישראל כו' מלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום הכפורים:

רצה וכו' מודים עד בא"י המברך את עמו ישראל בשלום:
אלהינו ואלהי אבותינו תבא לפניך תפלתנו וכו' עד ואנחנו הרשענו, מה נאמר
לפניך וכו': על חטא שחטאנו לפניך במזיד. ע"ח שחטאנו לפניך בשוגג, ע"ח
שחטאנו לפניך בסתר, ע"ח שחטאנו לפניך בגלוי, ע"ח שחטאנו לפניך באונס,
ע"ח שחטאנו לפניך ברצון, ע"ח שחטאנו לפניך ביודעים, ע"ח שחטאנו לפניך בלא יודעים:

על חטאים שאנו חייבין עליהם אשם:
על חטאים שאנו חייבין עליהם קרבן:
על חטאים שאנו חייבין עליהם חטאת:
על חטאים שאנו חייבין עליהם מלקות ארבעים:
על חטאים שאנו חייבין עליהם כרת:
על חטאים שאנו חייבין עליהם מיתה וזרת:
על חטאים שאנו חייבין עליהם מיתה בידי שמים:
על חטאים שאנו חייבין עליהם ארבע מיתות בית דין:

סקילה שריפה כו', אלהי עד שלא נוצרתו כו'. עד אבל לא על ידי ייסוריך. א"נ. יהי
לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי, עושה שלום במרומיו
ברחמיו הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל. אמן:

ואם

ואם חל (לסיות) יום הכפורים לסיות בשבת, אומר בכל תפלה ותפלה בין בערבית בין בשחרית בין במוסף בין בנעילה בין במנחה, שבתות למנחה ויום המנוח הזה, ובמוסף אומר ומוספי יום המנוח הזה ויום הכפורים: ואומר רצה ומודים. ושים שלום. ומתודה, ואומר אתה יודע רזי עולם וכו', על השא ועל המאים. וזו היא תפלת יחיד:

ושלח לצור אומר מגן וזכרנו, מחיה ומי כבוד. ואם ראה לומר קרובה אומר במגן ומחיה וקודם קדושה. ואומר לדור ודור, ובכן. ובכן. ובכן. ואומר בהללו שלש ברכות כל מה שיראה, ולא דבר קלוב הוא, ולא חובה הוא, אלא כמו שיראה לצור להרבות או להמעיט. ואומר אתה בחרתנו וכו' וכשמגיע לפני ה' תטהרו (אומר פסוק*) של יום, ולא פסוק אחד הוא, יש או' שבעת ימים, וי"א אזכיר סלה, וי"א אתה בוננת, וי"א אצלצל, וי"א אשנן, מפני שכולן שוין ויש בהן הזאת ויודוין וכן חובה היום וסדר עבודות, וכשמסיים את הפסוק, אומר חמש סליחות בלבד מפני עורה [הצבור]. ומתודה ג' פעמים, ואומר אתה יודע כו' ומסיים כי אתה סולחן לישראל וסולחן לשבטי ישראל וכו'. רצה ומודים, וברכת בהנים, ושים שלום, ואין אומר במוסף אבינו מלכנו. אלא אומר יתגדל בלבד:

ובמנחה מוליחין ס"ת, וקורין ג' כמעשה ארץ מלרים עד קדושים חסיו, ומפטיר ועלו מושיעים, ונבואת יונה, ומי אל כבוד, והקורא שלישי הוא המפטיר בצביא, והמפטיר בצביא במנחה מוצרך לאחריה ולפניה כל הברכות כולן כדרך שמצרך בשחרית, ואומר אשרי ואין שינוי בין שחרית למנחה, ובתפלת מנחה אין אומר לפנינו לא סליחה ולא רחמים, אלא אחר שמסיים את תפלתו אומר אבינו מלכנו כדכתוב לעיל:

ודחי אמר רב נטרונאי, במנחה של יום הכפורים אין אומר שליח לצור אתה בוננת וסדר עבודה, ולא בשחרית, אלא במוסף בלבד, שמזכיר עבודות והזאת והזאת* בשעת עבודת כהן גדול, וכיון שהזכיר במוסף למה הוא חוזר ומזכיר במנחה, הלא אל יזכיר. וכן מנהג בשתי ישיבות. ולומר במנחה סליחות הרשות בידו, שיום סליחה הוא, ובכל תפלה ותפלה ראוי לומר. ומנהג של ישיבה בשחרית אומר חמש, ובמוסף שבע, במנחה בנעילה ג' ג', ואם יש פנאי אומר ה':

וסדר תפלת מנחה כסדר תפלת שחרית. ויורד שליח לצור לפני התיבה ואומר מגן וזכרנו, מחיה מי כבוד, והמלך הקדוש, ואם ראה לומר קרובה הרשות בידו ואומר, אתה בחרתנו עד שמגיע לפני ה' תטהרו ומתחיל ואומר ג' סליחות, ומתודה שלש פעמים. ואומר אתה יודע רזי עולם וכו' ומחוס כי אתה סולחן לישראל, רצה ומודים. ושים שלום. ואומר אבינו מלכנו, ואומר יתגדל. אבל במוסף אינו אומר אבינו מלכנו:

ובתפלת הנעילה פותח באשרי ובא לציון גואל וכו' ואתה קדוש וכולה סדרה, ומקדש, ועומדין ומתפללין:

תפלה

(* ר"ל סדר עבודה. * ר"ל וידוין.)